

NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Štev. 73.

V Ljubljani, torek dne 9. oktobra 1917.

Leto I.

Ostanimo načelni!

Zahteva po teritorialno omejeni narodnostni avtonomiji je za socialno demokracijo prav tako važna kakor za meščanske stranke. Gotovo pa je, da so nagibi pri nas drugačni kakor pri meščanskih strankah. Meščanskim strankam se odpira z narodnostno državo širše polje za uveljavljanje njihovih interesov, torej jim je narodnostna država cilj. Nam ni cilj, nego le razvojna stopnja na potu k našemu cilju, k socialistični družbi. Nikakor pa ne smemo misliti, da izginejo v socialistični družbi narodnostne razlike. Razlika med ustrojem današnje družbe in ustrojem socialistične družbe bo ta, da v tej družbi ne bo narod vrhovna instanca, temveč zveza narodov. Oton Bauer trdi v svoji knjigi, kjer razmotriva rešitev narodnostnega vprašanja, da se bodo narodi v socialistični družbi še vse bolj diferencirali nego v sedanjih. Popolnoma napačno je torej naziranje nekaterih sodrugov, ki menijo, da smo zašli s tem, ker se pečamo zadnji čas bolj z narodnostnim vprašanjem kakor svoje čase, na napačna pota, na pota, ki odvrnejo slovenski proletarijat od razrednega boja. Ti sodrugi naj pomislijo, da je v sedanjih dobi rešitev narodnostnega boja v prvi vrsti važno politično vprašanje, brez dvoma je poleg vprašanja miru najvažnejše vprašanje. Ali je kdaj še stal proletarijat na strani, kadar je šlo za politična vprašanja? Ali je res za socialen boj proletariata vseeno, če ostane vse pri starem ali pa če se izvedejo le nepopolne, polovičarske »reformme«?

Če pogledamo po svetu, vidimo, da imajo socialisti na Francoskem, Angleškem, v Nemčiji velik vpliv. Zakaj? Mar le zato, ker imajo boljše agitatorje, ki pridobivajo stranki več pristašev? Če pregledamo zgodovino slovenskega socializma, lahko s ponosom trdimo, da tudi pri nas ni majhno število onih, ki so žrtvovali vse svoje življenje, da razširjajo socializem. In vendar ne odgovarja uspeh žrtvam. Vsak izmed naših aktivnih propagatorjev socializma lahko iz svojih izkušenj potrdi, da odpade od stranke že delavec, ki se je povzpela do boljšega mesta v tovarni. Koliko trpkih in bridkih izkušenj imamo z »mojstri« in »delovodji« po tovarnah, ki so se izpremenili iz zavednih proletarcev v najhujše nasprotnike gibanja. Ti ljudje zapuste stranko iz prav enostavnega razloga: Zameriti se nočejo gospodarju, ki je tujeroden človek, človek, ki ni le oblasten kot kapitalist, temveč je oblasten tudi zato, ker ve, da pomenja politično več kakor delavec. To je vendar očiten dokaz, da imamo v naši ljubi domovini polnopravne in brezpravne, ali vsaj manjpravne narodnostne skupine. Takih razlik ni v narodnostno enotnih državah, v teh državah vlada in nastopa kapitalist le kot kapitalist, ne pa tudi kot pripadnik narodnostne skupine, ki odločuje v državi. In zato se v teh državah lažje razvija socializem, ker gre njegov boj le na eni fronti in ker je tudi vse večji krog tistih, ki čutijo, da so le družabno zastopljani kakor učiteljstvo, nižji uradniki v državnih službah, privatni uradniki. Pri nas pa so »proletarci v gosposkih suknjah« v socialni in narodni odvisnosti, zato tudi niso prihajali k nam, kamor bi pravzaprav spadali, ampak so bili prisiljeni gledati edino na to, da se ne zamerijo tujerodnim gospodar-

jem. Zanje ni smel eksistirati zgolj socialen boj. Sedaj, ko gre za to, da ustvarimo enako ugodne pogoje za razredni boj tudi pri nas, sedaj pa prihajajo sodrugi in pravijo: Kaj nas vse to briga, kaj nam mar narodno ujedinenje, za nas velja le geslo razrednega boja. To prijatelji je povsem nesocialistično in nedemokratično.

Marx je dejal: »Konkretna življenska podlaga socialne demokracije je narodnost, to je, svobodna kulturna združitev posameznih narodnosti, ki se avtonomno grupirajo po načelu velikih svetovnih ekonomskih sil«. (Naši Zapiski, leto XI., str. 227.) Torej delamo ravno po Marxovih načelih, če delamo za narodno osvoboditev, delamo le za svojo razredno korist, ako ustvarjamo potrebne predpogoje, da zasejemo seme socializma širom naše domovine.

K. Kautsky:

Avstrija in Srbija.

Do osemnajstega stoletja je tvorila cerkvena organizacija najmočnejšo gospodstveno organizacijo v Evropi. Nastajajoči absolutizem je poizkušal, da se je polasti. Njemu nasprotujoči elementi so delovali na to, da se mu zoperstavijo z njemu nasprotno versko organizacijo. Na Španskem in Francoskem so napravili vladarji tako, da je bilo katoliško duhovništvo od njih odvisno in so ga izpremenili v orodje svoje moči. Zato pa so postali vladarji fanatični katoličani. Enako je bilo tudi pri Habsburžanih v Avstriji. Na drugi strani je iskala uporno plemstvo in meščanstvo proti absolutističnem stremljenju svoje odrešenje v uporni veri, v kalvinizmu. Ta je bila vera južnofrancoskih Hugonotov, upornih Nizozemcev in upornega avstrijskega, češkega in ogrskega plemstva. Tudi plemstvo in meščanstvo na Škotskem, ki je nastopalo proti katoličanstvu udani rodbini Stuartov, je bilo kalvinistično, in prav tako tudi uporni meščani in proletarci Anglije, ki niso hoteli ničesar slišati ne o katoličanstvu, ne o anglikanski državni cerkvi.

Nasprotno je pa bilo luteranstvo vera, prirojena posebnim potrebam nemškega kneževstva. Obračala se je proti katoliški cerkvi, ki je služila cesarju, a prav tako tudi proti podanikom, ki so imeli poželjenje po samostojnosti napram deželnim knezom. Ona je opravičevala upornost državnih knezov proti cesarju in brezpogojno pokorščino mase napram lokalnim knezom.

Habsburžani so postali predbojevniki katoličanstva, tako proti kalvinizmu v svojih dednih deželah kakor tudi proti luteranstvu v rajhu. V bojih proti kalvinistom je zmagala njihova katoliška vnetost, a v bojih proti luteranstvu jim ni pomagala nič.

Nemški luteranci so dobili zaveznika v katoliški sili, v Franciji.

Kot cesarji nemške države so prišli Habsburžani v konflikt ne le z nemškimi knezi, zlasti s Hohenzollerji, ki so se hoteli povzpeli na stroške cesarske oblasti, temveč tudi z mogočnim francoskim kraljestvom. To je imelo interes na tem, da bi imelo opraviti s slabotnim sosedom, zato je pospeševalo razdrapanost Nemčije in netilo upornost nemških knezov proti cesarju. Manj važno je bilo to, da je poizkušala Francija razširiti svoje ozemlje na stroške

nemške države in deloma naravnost na stroške Habsburžanov, ki so imeli v Alzaciji posestva.

Nadati vir stalnih konfliktov s Francijo je bil ustvarjen z deležem, ki so ga imeli Habsburžani na španski dedščini. Ta sega do najuspešnejših dob habsburške ženitbene politike. Habsburžan Maksimilijan I. se je poročil leta 1477. s hčerjo in dedinjo Karla Pogumnega in je pridobil s tem avstrijskim deželam veliko in cvetočo burgundsko državo, katere najvažnejši del je bila Nizozemska. Njegov sin Filip se je poročil z Ivanom, hčerjo Ferdinanda Aragonskega in Izabele Kastilske. Z njo niso dobili Habsburžani le Španske, temveč tudi njeno bogato posest v Italiji in Ameriki in Indiji. Njegov sin Karl, ki je dobil vse to neizmerno ozemlje, je dejal lahko sam o sebi, da v njegovi državi nikdar ne zaide solnce.

Interesi različnih delov te velikanske države so bili prerazlični in en vladar jih ni mogel trajno varovati. Habsburžani so zato razdelili svojo deželo. Karl I. je obdržal Nizozemsko in Špansko s posestvi. Avstrijske dedne dežele je odstopil leta 1521. svojemu bratu Ferdinandu, ki je hotel, da jih zopet poveča s pametno ženitvijo. Poročil se je z Ano, hčerjo Vladislava Češkega in Ogrskega. Leta 1526. je dobila torej Avstrija ti dve deželi.

Tako so se ustvarjale v onih lepih časih države. Noben človek ni mislil na »samoodločevanje narodov«.

Španska črta Habsburžanov je izumrla leta 1700. Za dedščino se je razvelj ljut boj med avstrijskimi Habsburžani in francoskim Ljudevitom XIV, sinom neke španske prince. Ljudevit je zahteval izpraznjeni prestol za svojega drugega vnuka Filipa, cesar za svojega sina Karla. Proti presilni Franciji in za cesarja je nastopila Anglija, katero je že takrat vodila misel o evropskem ravnotežju in je zato delovala proti premogočni Franciji. Ko pa je postal Habsburžan Karl, ki je vsled smrti svojega brata zahteval španski prestol sedaj zase, gospod avstrijskih dežel in nemški cesar, so se bali Angleži, da bi dobili Habsburžani vsled združitve španske posesti z avstrijsko premoč v Evropi, in so zato sklenili mir s Francijo. Burbonci Filip je smel obdržati špansko državo s pogojem, da se ne združita nikdar francoska in španska krona. Avstrija je dobila špansko Nizozemsko (Belgijo) in španske posesti v Italiji.

Ta pridobitev je postala nov vir trajnih nasprotij s Francosko. Italijanske zahteve Habsburžanov in nemške aspiracije so krčile moči Habsburžanov, moči, s katerimi naj bi izpolnili svojo zgodovinsko nalogo, na kateri je bilo njihovim podanikom največ ležeče in ki je zbudilo tudi v nemškem ljudstvu močan interes na veličini in sili habsburške monarhije: Boj proti Turkom.

(Dalje prih.)

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 8. okt. (Kor. ur.) Ob Soči je oživel artiljerijski ogenj v posameznih oddelkih močnejše. Zlasti je naraščal na visoki planoti Banjšice - sv. Duh. Do artiljerijskih bojev je prišlo le v oddelku sv. Gabrijela, kjer smo zavrnili

o polnoči italijanske sunke. — Drugače nikjer posebnih dogodkov. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 8. okt. (Kor. ur.) Zapadon bojišče: Arm. sk. prestol. Ruprehta Bavarskega: V Flandriji je včeraj oživel med gozdom Houthoulster in cesto Menin-Ypern od opoldne do zvečer bojno delovanje. Preden so Angleži napadali, se je vsipal močan bobnajoči ogenj. Napadali so posamezne oddelke naše bojne fronte. Nasprotnikove naskakovalne čete pa niso prodirale nikjer. Naš obrambni ogenj jih je prisilil, da so ostali v granatnih kotlinah. Arm. sk. nemškega cesarja je vičal: Ob obeh straneh ceste Laon-Soissons med zemljiščem Aillette in visoko planoto južno od Pargnyja je bil ljut artiljerijski boj. Zvečer je naskočilo več francoskih polkov, a smo jih zavrnili z ognjem. Vzhodno od Moze je obsipaval močan ogenj naše pozicije in njihovo zaledje med Samognieux in Bezonvaux. Učinek naše artiljerije je preprečil pripravljen napad Francozov južno-zapadno od Thiaumonta. — Na vzhodnem bojišču in macedonski fronti nobenih večjih bojnih delovanj. — Prvi generalni kvartirni mojster: von Ludendorff.

Politični pregled.

== **Protiv jugoslovanski deklaracijski politiki** se snujejo v gotovih krogih velike intrige. V sobotnem uvodnem članku poroča „Slovenskih Narod“, da se v zadnjem času zlasti v dunajski „Information“ ponavljajo razne notice in članki z očitno tendenco, kompromitirati idejo jugoslovanskega ujedinjenja posebno s trditvami, da je cela deklaracijska politika le izraz osebnega radikalizma nekaterih voditeljev „Jugoslovanskega kluba“ in da niti v narodu niti pri večini jugoslovanskih strank nima nobene zaslombe... Sedaj je prišla „Information“ z „razkritji“. Pod naslovom „Wenn der Vorhang fällt“ objavlja pod šifro K. članek, ki pripoveduje, da je „Slovenec“ komentar k izjavi o deklaraciji napravil tako na liberalce kakor na Tržačane prav slab vtis. Zato so zavzeli sovražno stališče proti predsedniku S. L. S. poslancu dr. Šusteršiču. Članek potem zatrjuje, da dobiva jugoslovansko vprašanje „popolnoma drugačno intonacijo“, zato vlada v prizadetih političnih krogih „umevna potrnost“ ter trdi, da so Slovenci v Trstu popreje podpirali iredentizem v Primorju in da so šele s svojim shodom 24. septembra 1917 pričeli z resno opozicijo proti iredentizmu. „Iz navedenega izhaja — pravi nadalje razkritje gospoda K. v „Information“ — da je položaj zelo kritičen. Da, v tukajšnjih slovenskih krogih je znano, da je umrl tržaški publicist M. Kristofič letos marca meseca svojemu prijatelju, znanemu hrvatskemu pisatelju Ivanu Androviču v Trstu izročil manuskript s pripadajočimi dokumenti ter ga je naprosil, da ga naj objavi, da obnovi njegovo čast. Kristofič je to potrdil pred svojo smrtjo, pred štirimi meseci, pred pričami in pismeno. Dotično pisanje se nahaja v rokah nekega ljubljanskega publicista. Manuskript, katerega naslov se glasi: „Patriotizem tržaških Slovencev in njihov politično-kulturni boj s posebnim ozirom na iredentizem ter?... Z dokumenti podprte obtožbe“ vsebujejo važne dokumente, ki spravljajo delovanje in patriotizem tržaških Slovencev, ki so ubogemu Kristofiču do zadnjega momenta grenili življenje, v jako slabo luč ter hudo kompromitirajo voditelje slovenske stranke (dr. Ribača, dr. Slavika, dr. Wilfana itd.) Mi vemo, da bi mogla publicista Munih in J. Kušar v Trstu o tem kaj povedati. Zadoستovalo bi se spomniti na epizodo z dr. Stangerjem pred petimi leti v Narodnem domu. Ker bi bila objava teh dokumentov povzročila velik škandal, je, kakor se v slovenskih krogih pripoveduje, gospod Androvič manuskript in dokumente uničil. Spravili bi radi to zadevo pred javnost, da opozorimo, kako je naš politični horizont med Ljubljano in Trstom pokrit s točonosnimi oblaki. Tu in tam se že zablika.“ In namen tega razkritja vprašuje „Slovenski Narod?“ Očitno se hoče konstruirati nekaka zveza med jugoslovansko deklaracijsko politiko

in italijansko iredento. Zdi se nam, da je to prvi resnejši poskus obširnejše zasnovane intrige. „Slovenski Narod“ poroča končno, da je dobil od zanesljive strani zaupno informacijo, da se gotovi krogi pripravljajo na jako energične protipoteze proti enotni narodni jugoslovanski politiki.

== **Hrvatski sabor.** Zagrebški listi poročajo, da so predpriprave za načrt zakona o reformi volilne reforme že končane in da se načrt volilne reforme predloži saboru v zasedanju, ki se prične 15. oktobra. Na dnevnem redu sabora bo kot prva točka podaljšanje proračunskega provizorija, potem pa se prične velika razprava o volilni reformi.

== **Nadomestne volitve za državni zbor.** Z Dunaja poročajo, da bodo razpisane nadomestne volitve za državni zbor takoj, ko bo rešena predloga o proračunskem provizoriju v zbornici. Treba bo 41 volitev, ki se vrše najbrže v februarju. Od teh 41 mandatov je bilo 11 mandatov v posesti nemškega Nacional-verbanda, 5 v posesti krščanskih socialcev, 2 nemških socialnih demokratov, 13 je bilo čeških mandatov, 4 jugoslovanski, 2 poljska, 2 italijanska, 1 italijansko socialno demokratičen in 1 ukrajinski.

== **Poljski državni svet ima pravico pomiloščenja.** Glasom odredbe vojaške uprave na Poljskem ima državni svet pravico, da potrdi smrtne obsodbe kraljevskih poljskih sodišč in da pomilosti osebe, od teh sodišč obsojene na smrt. Če pa je obsojenec avstrijski ali ogrski ali nemški državljan tedaj ima pravico pomilostitve generalni guverner.

== **Kriza v nemškem rajhstagu.** Včeraj popoldne je bila seja glavnega odbora rajhstaga. Seje so se udeležili rajhskancler, vsi državni tajniki, vojni minister Stein, mnogo zastopnikov zveznega sveta in poleg članov glavnega odbora mnogo poslancev kot poslušalci. Rajhskancler je dejal, da velja za vse uradnike svoboda mišljenja, da pripadajo lahko vsaki stranki, če le ni državi nevarna. Seveda je nedopustno, da bi silil predstojnik podrejene, da pristopijo gotovi stranki in želim — tako je dejal kancler — da ne vrši noben predstojnik političnega pritiska na katerikoli smer. Ta načela veljajo tudi za domoljubno stranko in pripravljen sem, da čuvam nad izvršitvijo teh načel. Tudi v armadi se izključi vsaka politična agitacija. Nato izrazi kancler obžalovanje nad obliko politične agitacije, kakršna se je vršila zadnje čase od obeh strani. Nato se je vršila debata. Zastopnik neodvisnih socialistov je izjavil, da ta splošna izvajanja kanclerja niso zadovoljiva. Govornik socialno demokratične večine je obžaloval, da ni rajhskancler prav nič odgovarjal na pritožbe o uradni agitaciji in o politični agitaciji v armadi. Že pred 14 dnevi je predložil rajhskanclerju material, ki je jasno dokazal, da je pričelo neko vrhovno poveljstvo agitacijo, kako se bojuje proti gnilemu miru, kakor se izražajo Vsenemci. Neki naprednjak je dejal, da je dokazano, da se uganja v armadi in med delom uradništva nedopustna agitacija proti sklepom rajhstaga. Nato sta še govorila vojni minister in državni tajnik dr. Helfferich. Položaj se je toliko razjasnil, da je kriza poravnana. Pri glasovanju o naknadnem kreditu je bil sprejet z vsemi glasovi proti glasovom socialnih demokratov in neodvisnih socialnih demokratov. S tem je sobotna kriza odpravljena.

== **Cenzura v Nemčiji.** Glavni odbor nemškega rajhstaga je v razpravi o vprašanju cenzure sprejel socialno demokratični predlog, v katerem se določa kot najvišja meja za prepoved dnevno izhajajočih listov tri dni, za periodično izhajajoče tiskovine pa se prepoved omeji na dve številki.

== **Odločitev glede Alzacije - Lorene.** Berlinski listi poročajo, da je državni kancler dr. Michaelis voditelj strank nemškega rajhstaga za tekoči teden povabil v vladno palačo. Gre baje za važne sklepe glede usode Alzacije - Lorene.

== **Novi nasprotniki Nemčije.** Južnoameriški državi Peru in Urugvaj sta prekinili diplomatske zveze z Nemčijo.

== **Finska — republika.** Petrogradska agentura poroča iz Helsingfors: Senat je izdelal načrt novega političnega sistema za Finsko. Finska postane republika. List „Tokse“

poroča o načelih novega sistema: Zakonodajne funkcije bo izvrševal deželni zbor, katerega statut se v dvojnem oziru izpremeni, namreč glede velikega kneza in uprave. Volilni zakon se ne izpremeni. Državni poglavar Finske bo predsednik, ki se voli na temelju splošnega glasovanja za dobo petih let. On bo zastopal Finsko napram Evropi, imenoval ministre in višje uradnike, potrjeval po deželnem zboru sklenjene zakone ter imel pravico pomiloščenja. Ministri bodo odgovorni le deželnemu zboru. Da se urede odnosi med Rusijo in Finsko, bo treba sporazumljenja zakonodajnih zbornic obeh držav. Če bi se pa sporazum ne dosegel, bosta živeli obe državi v popolni neodvisnosti. Ko se razglasi neodvisnost, bo deželni zbor izvolil svoje odposlance, ki bodo Finsko zastopali na mirovni konferenci.

== **Rusija in ententa.** „Times“ poročajo iz Odesa: Ententine vlade so storile potrebne korake, da se o namerah ruske vlade in revolucionarnega odbora v Petrogradu prepričajo, ter pridejo na jasno, kakšno stališče pravzaprav zavzema Rusija nasproti alijancem in kaj namerava ukreniti proti naraščajoči demoralizaciji armade. Alijanci so pripravljeni, za reorganizacijo in oborožitev ruske armade doprinesati še težke žrtve, a le pod pogojem, da se med Rusijo in alijanci uredi v bodoče popolna enotnost nastopa.

== **Kerenski ostane.** Pariški „Petit Journal“ poroča iz Petrograda: Kriza v ruskem kabinetu je poravnana. Kerenski, ki je vsled sklepov demokratične konference nameraval odstopiti, ostane predsednik direktorija do otvoritve ustavodajnega zbora.

== **Demokratična konferenca proti ofenzivi.** „Daily Mail“ poroča iz Petrograda: Demokratični kongres je odstavil z dnevnega reda vse predloge vlade, ki se pečajo z obnovitvijo ruske ofenzive.

== **Kerenski in ruski železničarji.** Ruski železničarji so hoteli zastavkati, ker zamačajo že 6 mesecev na izpolnitev svojih zahtev. Vse priprave za stavko so bile že izvršene. Nato pa je sporočil Kerenski odboru splošne zveze železničarjev, da bodo 9. t. m. vse njihove zahteve izpolnjene in jih prosi, naj opuste stavko.

== **Uvoz iz Anglije ustavljen.** Stockholmski listi poročajo, da je Anglija dogovor glede uvoza na Norveško odpovedala in da je od 8. oktobra prepovedan uvoz na Nizozemsko in v Skandinavijo. Podobno prepoved je sklenila tudi Amerika.

== **Anglija še ne misli na konec vojne.** „Secolo“ poroča iz Londona: Zadnji vpoklici vojnega ministrstva obsegajo trideset milijona mož. Ta odredba dokazuje, da Anglija še ne misli na konec vojne.

== **Papeževo posredovanje za mir.** „Secolo“ poroča iz Rima: Italijanski vladi se je v četrtek oficijelno izročila papeževa ponudba za mirovno posredovanje.

† Dr. Krek.

Kakor izvemo, je umrl snoči ob desetih v Št. Janžu na Dolenjskem dr. J. E. Krek. Zadel ga je kap; ko je hotel iti spat, se je zgrudil zraven postelje. Z drjem. Krekom izgine iz slovenskega političnega življenja ena najmarkantnejših osebnosti, ki smo jih imeli zadnja desetletja. Njegovo delo, zlasti na gospodarskem polju, je prineslo v slovensko domovino popolnoma nove smeri. On je bil eden prvih združnih organizatorjev in njegov zgled je zbudil mnogo vnetih združarjev, kakor kaže lepo razvito združno gibanje po Slovenskem. Sovražnikov ni imel dr. Krek med nasprotnimi političnimi strankami, sovražniki so mu vzrasli iz stranke, ki jo je on napravil veliko in močno. Vse njegovo življenje je bilo posvečeno delu, zato se ga bo spominjala tudi stranka slovenskega socialističnega delavstva vedno z lepim spominom.

V četrtek prepeljejo truplo dr. Kreka v Ljubljano.

Agitirajte za „Naprej!“ Pošiljajte ga vojakom!

Dogodki v Wagni.

Stalni komisar pomožnega begunskega odbora za južne pokrajine je poslanec dr. Bugatto, ki je tudi član one komisije, katero je begunski odsek poslal v Wagno, da preišče tam razmere. Poslanec Bugatto je že ponovno pregledal taborišče v Wagni in v zadnjem svojem poročilu (početkom septembra) razpravlja obširno o nedostatkih tega taborišča. V svojih predlogih zahteva, da se odpravi vsako nezakonito omejevanje nakupa živil in da se ustanovi v taborišču lastna prodajalna. Organizira naj se kontrola živil in kuhinjsko nadzorstvo, zviša naj se količina kruha, podpore naj se po predpisih redno izplačujejo in naj se tudi obleka pravočasno razdeli. Njegovo poročilo pravi, da obstoji nasprotje med naredbami ministrstva notranjih zadev in štajerskega namestništva z ene in med prakso, ki je običajna v Wagni, z druge strani. Begunci se pritožujejo, da se jim vsako živilo kratkoma odvzame in da se preiskave vrše povsem brezobzirno. Štajersko namestništvo je odredilo izključno le nadzorstvo za živila, ki se smejo prejemati le na karte, ter naročilo, da se smejo osebne preiskave žensk vršiti po zanesljivih ženskih osebah v zaprtem prostoru. Poraba mladoletnih pomočnikov, glede katere so se begunci pritoževali, je bila naravnost prepovedana. V svojem poročilu je dr. Bugatto grajal, da v Wagni še vedno nimajo lastne prodajalne za živila, in da morajo begunci kupovati v bazarih, za katere morajo najemniki upravi taborišča plačevati visoko najemnino, kar seveda znatno podraži živila in drugo blago.

Nadaljnje pritožbe beguncev se tičejo aprovizacije. Kruha dobe begunci le po 12 dekagramov na dan, deli se jim baje le trdo, večkrat pokvarjeno konjsko meso, ki je popolnoma neužitno, za otroke naravnost škodljivo. Priprava jedil da ni v pravih rokah, na prošnje, naj bi se živila kolikor možno oddajala »in natura«, da bi jih begunci mogli sami kuhati, se sploh ne ozira. Begunci se tudi pritožujejo, da je v taborišču premalo primorskih organov zaposlenih. Kar je neprimorskih uslužbencev, dobe uradniško menažo, uslužbenci iz Primorja pa ne. Tudi učiteljice dobivajo slabo in nezadostno hrano, tudi ne perila in obleke, kakor ostale ženske uslužbenke. Dr. Bugatto je konkretno predlagal, da se za vodstvo skladišča živil in obleke ter za nadzorstvo odberejo drugi funkcionarji in da se primerno izpremeni tudi zdravniško osebje.

Glede nakazovanja obleke se pritožujejo begunci, da se mnogo nakazil, izdanih po komisarijih taborišča za prvo polletje 1917, do septembra še ni rešilo. Kvaliteta obleke je naravnost pod vsako kritiko. »Nemogoče je«, pravi dr. Bugatto, da bi moška oseba obleko iz takega blaga mogla nositi le nekoliko dni, kaj šče le celo leto. Vsaj odej in plašče bi v nastopajoči zimski dobi morali imeti v zadostnem številu. Nadaljnje pritožbe se tičejo nesnažnosti v taborišču, kjer ni mila in ne zadosti vode. Kazni so prestroge. Stražo opravljajo črnovojniki, ki ne znajo jezika beguncev in tudi ne poznajo oseba uprave.

Kakor smo že poročali, se je v nedeljo podalo odposlanstvo begunskega odseka v Wagno, da preišče razmere in poišče podrobnosti o zadnjih dogodkih, ko je bil ustreljen 12 letni deček Pucli. Kot odposlanci so prišli v Wagno poslanci dr. Degasper, Pittoni, Fon, Bugatto in Hruška ter deželni glavar Faidutti. Odposlanstvo se je udeležilo pogreba ustreljenega dečka; italijanski poslanci so položili venec na grob. Na povratku od pogreba so se slišali vzkliki: Živili poslanci, živjo Pittoni! Odposlanci so zaslišali prebivalstvo taborišča ter razne uprave organe; proti orožniku bo postopala vojaška oblast.

Včeraj so se poslanci vrnili na Dunaj, kjer so o dogodkih danes poročali v begunskem odseku. Poslanci so obiskali v taborišču mater ustreljenega dečka ter ji izra-

zili svoje sožalje. Gospa Pucli je Dalmatinka; stanovala je prej v Pulju, kamor se je bila preselila iz Dalmacije. Njen mož in štirje sinovi so pri vojakihi.

Dnevne beležke.

— Redni letni občni zbor Okrajne bolniške blagajne v Ljubljani je bil včeraj v čakalnici blagajne pod predsedstvom načelnika M. Rožanca. Načelstvo blagajne je imelo v poslovnem letu 1916. 10 sej, nadzorstvo 9 sej in eno skontracijo blagajne; razsodišče pa dve seji. Iz poročila načelnika posnemamo, da je obolelo v letu 1916. 898 članov in 493 članic, skupaj torej 1391, ki se jim je izplačala bolniščina za 28.834 dni v znesku 39.445.80 K. Porodov je bilo 37 s 1062 bolezenskimi dnevi. Umrlo je 37 članov in 11 članic, skupaj torej 48 članov. V primeri s prejšnjim letom je obolelo 26 članov in 206 članic več, to je skupaj 232 članov več, ki so prejeli bolniščino za 3956 dni več nego leta 1915. Porodov je bilo leta 1916. 11 manj nego leta 1915. Iz blagajnikovega (ravnatelj O. Pelan) poročila posnemamo, da je imela blagajna dohodkov K 116.203.42, izdatkov pa K 114.550.61, tako, da ostane K 1652.81 prebitka, ki se je pripisal rezervnemu skladu. Rezervni sklad se je zvišal za K 1652.81 in znaša koncem leta 1916. K 116.522.22. Celotni promet blagajne je znašal K 462.145.66 in se je zvišal v primeri z letom 1915. za K 30.978.16. Na predlog nadzorništva se je odobril računski zaključek in podelil načelstvu in blagajniku absolutorij. Pri dopolnilnih volitvah so bili izvoljeni v načelstvo od delojemalcev namestniki Petejan Josip, Iglič Franc in Werzak Leopold, od delodajalcev člana Kordeš Karl in Gestrin Ferdinand ter namestnik Košak Karl; v nadzorstvo od delojemalcev člani Dežman Franc, Žebovec Matej, Poljan Josip in Križaj Friderik ter od delodajalcev člana Dolenc Oroslov in Kersnič Ivan ter namestnik Bolte Josip. Razen običajnega dnevnega reda občni zbor letos ni reševal nobenih važnejših vprašanj.

— Prepoved prodaje blaga, obleke in perila. Ker definitivna ureditev cele akcije zahteva mnogo dela in se ne more trenutno izvesti, se konsumenti bivajoči v Ljubljani, t. j. osebe, ki rabijo blago za svojo osebno porabo opozarjajo, da dobe do izdaje prejemnic posebna dovoljenja za nakup blaga ali obleke pri podpisani deželni poslovalnici. Vložiti je pismeno prošnjo, v kateri je dokazati potrebo in natančno navesti, koliko blaga in za kateri namen, kakšno obleko ali perilo se potrebuje. Opozarja se pa, da se bo upoštevalo samo najpotrebnejše primere. Vsaka napačna napoved se bo strogo kaznovala. Deželna poslovalnica za preskrbo prebivalstva z blagom, obleko in perilom v Ljubljani, Šolski drevored št. 2.

— Uredba prodaje blaga, oblek in perila. V zmislu ministrske naredbe je prepovedana vsaka prodaja konsumentom blaga sledečih vrst: 1. blago brez ozira na material za napravo oblek in perila; 2. moške ženske in otročje obleke, perilo vseh vrst in spodnje obleke, dalje robci in nogavice; 3. stare, še porabne obleke. Konsument se sme prodajati blago samo proti prejemnicam in samo ona množina, ki bo na teh označena. Sme se pa prodajati na osebe (firme), ki blago obrtoma dalje prodajajo ali pride-lajo (torej le trgovcem in tozadevnim obrtnikom), toda samo proti pismenemu fakturiranju. Prodaja blaga na trgovce v ozemlje, kjer ne velja navedena naredba, je mogoča le po dovoljenju deželne vlade, katero si mora prodajalec sam oskrbeti. Dosedanje odredbe glede raznih zapor blaga ostanejo in nadalje v veljavi. Pri obrtni predelavi blaga za obleko ali perilo se je držati mer, določenih po poslovalnici. Kdor navedeno blago izdeluje, prodaja ali predelava, mora od dneva veljavnosti gorenje naredbe voditi posebno blagovno knjigo s tekoče numeriranimi stranmi, iz katere mora biti razvidno početkoma meseca stanje zaloge po mno-

žini in vrsti, prirastek tekom meseca, nakupni vir in stanje konec meseca. Pri prodaji blaga na nekonsumenta se mora vpisati tudi ime in naslov kupca, eventualno navesti tudi prodajno dovoljenje. Vsak trgovec mora kontrolnim organom ali odposlancem političnih oblasti dovoliti vstop v obratne prostore, vpogled v kupčijske zapiske in dokazila in na zahtevo poročati o stanju zaloge. Vsak prestop se kaznuje do 20.000 K ali 6 mesecev zapor. Prosto ostane razno fino blago (žida, žamet, čipke itd., klobuki, kape, razni pasovi itd.)

— Med železničarji vlada veliko pomanjkanje. Železniška aprovizacija je povsem nezadostna. Železničarji nimajo krompirja, kruha malo, mila premalo. Zaradi tega so se včeraj dopoldne zbrale delavske žene v obilnem številu in poslale deputacijo na c. kr. deželno vlado in železniško vodstvo, da se ugotovi nujnim potrebam železniškega delavstva. — Zanimivo je, da so železničarji skrajno nezadovoljni z ono aprovizacijo, ki je na železnici. Ali bi ne bilo mogoče poiskati vzrokov in jih odstraniti?

— Razdelitev petroleja v Trstu je vse boljše urejena nego v Ljubljani. V Trstu dobe rodbine od ene do dveh oseb pol litra petroleja na teden, rodbine po tri, štiri in pet oseb 1 liter in rodbine šestih ali več oseb poldrug liter na teden. Petrolej dobi vsakdo v svojem okraju, ne pa tako kakor v Ljubljani, da mora letati iz Šiške na Zaloško cesto. V Gradcu je več petroleja, v Trstu več, samo v Ljubljani tako malo, da zadošča količina, ki jo dobimo za en mesec, komaj za dva dni. Kje je gospodarski svet za Ljubljano?

— Smrtna kazen zaradi — mišljenja! 28. septembra 1914 ob 12. opoldne sta bila ustreljena v Novem Sandecu v Galiciji župnik Peter Sandowicz in njegov sin, visokošolec Anton Sandowicz. Obdolžena sta bila, da sta razdeljevala letake, ki jih je sestavil neki tajinstveni »episkopat nekega gotovega Nikona«, kakor pravi izjemno sodišče v svoji razsodbi. Smrtno obsodbo utemeljuje sodišče s tem, da sta bila oče in sin rusofilskega mišljenja! Namen rusofilov je potrdil in dokazal priča Klucznik. V tistih letakih se odvezuje gališko prebivalstvo svoje podaniške prisege. To je vse, kar navaja obsodba o onem letaku. Razsodba je bila proglašena ob pol desetih dopoldne, izvršena že opoldne! Župnik Sandowicz je bil oče devetih otrok! Zaradi mišljenja, ne zaradi dejanj sta bila ustreljena oče in sin! Takšno »pravico« so delila izjemna sodišča! »Vhod v Galicijo se je izvršil v znamenju vislic,« je dejal sodrug Daszinsky...

— Pokvarjena živila. Na Dunaju se je pokvarilo 100 vagonov krompirja, ki je bil poslan iz Rusko-Poljske in iz Nemčije za dunajsko prebivalstvo. Ker je bil to zgodnji krompir, se je zaradi počasnega transporta na dolgi vožnji in ker je bil moker naložen tako pokvaril, da je za ljudi neužit. Iz Teplic na Češkem pa poročajo, da je prišlo na tamonjski kolodvor od nekega spediterja iz Ustja 3000 kg pokvarjenega holandskega sira. Sir je tako smrdel in je bil tako črviv, da je prihajalo vsakomur slabo, kdor se je približal vagonu. Sir je bil vreden 30.000 kron.

— Dunajskemu uradu zoper vojno oderuštvo je bilo naznanjenih v enem tednu 77 zadev in izvedenih 169 obravnav. V 70 primerih je urad odstopil akte sodniji, v 10 pa je moral krivec v zapor. Pri nadziranju prometa s sladkorjem, so iztaknili družbo treh trgovcev, ki so nakupili za 200.000 K sladkorja. Opravljali so verižno kupčijo kar na debelo z različnim sladkornim blagom in zaslužili pri tej kupčiji več nego 70 odstotkov. Zadnje dni so se bile dišave silno podražile. Urad je zato zasledoval ta pojav in odkril, da je trgovec Viljem Steinbach osnoval trgovsko družbo pod tujimi imeni; pod to firmo je organiziral nakup dišav po trgovinah in je zaslužil v desetih tednih 25.000 kron. Pri neki drugi firmi je izsledil urad 20 oblek, 35 sukenj, 55 vestij, 18 hlač, 20 zimskih sukenj, 30 deških hlač, 13 ženskih plaščev in 20 bluz, ki vse ni bilo naznanjeno. Zalog z obleko je bilo odkritih še več. Tudi usnja in podplatov ter zajčjih kož so odkrili večje zaloge. — Tako delajo oderuhi draginjo in zalagajo petične ljudi.

Strokovno in združno gibanje.

Premestitev sedeža mednarodnega strokovnega tajništva. Bernska mednarodna strokovna konferenca sprejela glede premestitve sedeža mednarodnega strokovnega tajništva sledeči sklep: Konferenca načelno ne odklanja premestitve sedeža tajništva. Okoliščine pa, pod katerimi se zahteva premestitev sedeža mednarodne strokovne zveze, dalje odsotnost prvoznega predlagatelja, smatra konferenca za merodajne, da odgodi tako važno vprašanje organizacije in ga predloži bodoči konferenci. Da se pa ohrani mednarodno zvezo med deželnimi organizacijami, ki so priključene zvezi, potrjuje konferenca podružnico v Amsterdamu in jo pooblašča, da nadaljuje posredovalno delo in ga razširi. Konferenca pričakuje dalje, da store deželne organizacije vse, da se odpravijo danes še obstoječe difference, ki so nastale le vsled vojne in da se čimprej doseže edinost. V debati, ki se je razvila, je nastopil Holanec Fimmen proti premestitvi. Švicar Greulich je govoril za premestitev in je zahteval, naj se Nemci prostovoljno odpovedo vodstvu mednarodne zveze. Proti sklepu komisije so glasovali le švicarski delegatje.

Manjšinamenske socialne demokracije in strokovne organizacije. Razdor v nemški socialni demokraciji sega sedaj tudi že na strokovne organizacije. Tako osnujejo v Leipzigu posebno strokovno komisijo za delavce, ki pripadajo politično k manjšini.

Zveza rudarjev v Nemčiji je štela 1. julija letos 73 077 članov, tik pred vojno je imela 101 956 članov. Vpoklicanih je 36 832 članov. Premoženje zveze je znašalo koncem leta 1916 4 006 585 mark.

Aprovizacija.

Oddaja kislega zelja na rdeče izkaznice. Mestna aprovizacija bo oddajala v sredo 10. t. m. v cerkvi sv. Jožefa na rdeče izkaznice št. 601 do konca kisle zelje po sledečem sporodu: od 8. do 9. ure št. 601 do 800, od 9. do 10. št. 800 do konca. Vsaka oseba dobi en kilogram, vendar lahko vsakdo manj vzame kakor kilogram. Kilogram stane 80 vinarjev.

Kislo zelje na rdeče izkaznice A. Mestna aprovizacija bo oddajala v sredo 10. t. m. v cerkvi sv. Jožefa kislo zelje na rdeče izkaznice, zaznamovane s črko A od 10. do 11. ure dopoldne. Vsaka oseba dobi največ en kilogram, vendar ga stranke lahko tudi manj vzamejo. Kilogram stane 80 vinarjev.

Oddaja krompirja za 6. okraj. Mestna aprovizacija bo oddajala v sredo 10. t. mes. strankam 6. okraja na nova nakazila krompir v svojem skladišču na Dunajski cesti. Določen je tale red: Od 8. do 9. št. 1 do 200, od 9. do 10. št. 200 do 400, od 10. do 11. št. 400 do 600, od 2. do 3. št. 600 do 800, od 3. do 4. št. 800 do 1000, od 4. do 5. št. 1000 do konca. Vsaka oseba dobi 3 kilograme. Kilogram stane 30 vinarjev.

Oddaja sadja na rumene izkaznice D. Mestna aprovizacija bo oddajala v sredo, dne 10. t. m. popoldne na Ledini v Komenskega ulici sadje na rumene izkaznice D. Na vrsto priidjo: Od 2 do 3 št. 1 do 200, od 3 do 4 št. 200 do konca. Vsaka oseba dobi en kilogram, kilogram stane 40 vinarjev.

— Oddaja sadja za prvo uradniško skupino. Stranke, ki imajo izkaznice prve uradniške skupine dobe v sredo, dne 10. t. m. v šoli na Ledini Komenskega ulica sadje po znižani ceni. Določen je tale red: Od 4 do 5 št. 1 do 200, od 5 do 6 št. 200 do konca. Vsaka oseba dobi en kilogram, kilogram stane 40 vinarjev.

— Oddaja zelja pri mestni aprovizaciji. Rekvirirano zelje bo mestna aprovizacija deloma kisala, deloma pa tudi sveže oddajala konsumentom. Na drobno bo prodajala mestna aprovizacija zelje na Vodnikovem trgu, ne debelo pa iz skladišča. V okolici ne bo smel nihče drugi kupovati zelja, kakor pooblaščenec mestne aprovizacije. Tudi zel-

jarji bodo dobivali zelje od aprovizacije in ne bodo smeli jemati zelja naravnost pri pridelovalcih. Te odredbe so bile potrebne, ker bi sicer mestna aprovizacija ne mogla dobiti po maksimalni ceni potrebno množino zelja. Natančnejši razpored oddaje zelja na drobno in na debelo se bo pravočasno priobčil, vsled česar naj ljudje nekoliko potrpe in naj ne hodijo tozadevno po pojasnila k mestni aprovizaciji.

Gostilničarjem. Mestna aprovizacija ljubljanska namerava ustanoviti meščansko vojno kuhinjo. Vodstvo kuhinje bo oddala aprovizacija gostilničarju, ki razpolaga z večjimi prostori za goste in upeljano kuhinjo. Kuhinjo vodi gostilničar v lastni režiji in pod kontrolo aprovizacije. Kuha se enotna hrana po določenih cenah za porčijo. V kuhinji je pijača izključena. Gostilničarja, kateremu bo poverjeno vodstvo nove kuhinje, bo v zmislu ministerialnih odlokov mestna aprovizacija pri oddaji živil prav posebno upoštevala in podpirala. Kdor izmed gostilničarjev bi hotel prevzeti vodstvo te nove kuhinje, naj pošlje ponudbo na mestni aprovizacijski urad na Poljanski cesti št. 13, I. nad. in sicer najkasneje do 10. oktobra 1917.

Umetnost in književnost.

Ženski svet. Izšla je pravkar 2. številka lepe ženske revije, ki jo toplo priporočamo vsem sodružicam. Zlasti zanimiv je članek o neizmerni škodljivosti alkohola za otroke. Vsaka mati bi morala prebrati ta članek.

60. letnica Volnoviča. Danes slavi eden največjih živih hrvaških pisateljev Ivo Volnovič svojo 60. letnico. Med vojno je neizmerno veliko pretrpel. Vlačili so ga iz ječe v ječo, nakopal si je hudo bolezen in oslepel na enem očesu. Ob njegovi 60. letnici mu poklonijo Hrvatje, Srbi in Slovenci skupen naroden dar.

Listnica uredništva.

F. J. št. 101. Naznanjena Klemenčičeva slovenska madona je napravljena v povsem narodnem duhu. Madona je naslikana kot mati v slovenski narodni noši, v naročju ima dete. Pojdite v „Umetniško propagando“ v Sodni ulici, kjer dobite prospekt in se prepričate sami. — Glede drugega vprašanja je stvar taka, da bi se prav nič ne čudili, če bi govoril prihodnjič oni gospod tako važne stvari pri kakšnem kavinem sestanku mestnih klepetulj. Ukreniti se seveda ne more ničesar.

Zadnje vesti.

Italija proti miru.

Lugano, 8. oktobra. Italijanski minister za propagando, Commandini, je govoril v Ceseni o nujni potrebi, da se ohrani vojni odpor. Sovražniki žele — je rekel minister —, da se takoj prično diplomatska pogajanja, a ententa in zlasti Italija se na te limanice ne dajo vjeti in ne položijo orožja iz rok. Avstrija hoče doseči: mir brez aneksij z Rusijo, posest Lovčena, varstvo Albanije, svobodo izliva Donave, direktno zvezo z Bulgarijo ter garancijo Srbije; Črnagora pa mora izginiti. Italija pa hoče rešiti razprane rojake in hoče zavojevati dežele, ki nosijo

znak italijanske narodnosti; hoče pa tudi garancijo za svobodo svojega morja, hoče zagotovila za svojo eksistenco in za svoj razvoj.

Stavka na Španskem.

Madrid, 8. oktobra. Kakor poročajo listi, so bili člani centralnega odbora, ki so bili povodom generalne stavke aretovani, od vojnega sodišča obsojeni na dosmrtno ječo. Vlada je za celo Špansko razveljavila obsedno stanje.

Stavka v Parizu.

Pariz, 7. oktobra. (Agence Havas). Zaradi mezdnih vprašanj je nastal spor med osebom Metropolitan Omnibus družbo in „Severno-južno družbo“ in med ravnateljstvi. Zastopniki organizacije so sklenili, da prično delavci s splošno stavko, če ne ugođe zahtevam delavstva.

Pariz, 7. oktobra. (Agence Havas). Po noči je bila sklenjena splošna stavka nastavlencev. Po policijskih poizvedbah stavka pri „Omnibus družbi“ 3000 nastavlencev. Prišlo je tudi že do nemirov.

Mednarodni kongres strokovnih organizacij.

Bern, 8. oktobra. Vodstvo mednarodnega kongresa strokovnih org. naznanja, da je po zaključku bernske konference prejelo dopis italijanske strokovne centrale, s katerim naznanja, da zadeva glede potnih listov še ni rešena. Upajo pa, da bodo mogli odpotovati v Bern. Italijanska delegacija zahteva v prvi vrsti premestitev sedeža v nevtralno državo in izročitev uprave mednarodni komisiji. — Iz Helsingfors je prišlo pismo, ki obžaluje, da se Finska ne more udeležiti zaradi velikih prometnih ovir. Jasno je torej, da se je poleg Francije in Italije namerala udeležiti kongresa tudi Finska, da pa vsled raznih okolišnosti to ni bilo mogoče.

=====

Iščemo stalnega

== raznašalca

za šentjakobski okraj. — Uprava „Napreja“

=====

F. BAJTEL

Prej v Gorici.

Ljubljana, Stari trg 28

Moška in ženska dvokolesa

še s staro pnevmatiko

šivalni in pisalni stroji, gramofoni, električne žepne svetilke. Najboljše baterije.

Posebno nizka cena za preprodajalce

Mehanična delavnica na Starem trgu št. 11.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z. v Ljubljani.

Hranilne vloge na knjižice in v tekočem računu se obrestujejo po 4 1/2 % od dne vloge do dne dviga. Na razpolago so domači hranilniki. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Posojila se dajejo na hipoteke, zastavna pisma, osebni kredit, vrednostne listine (efekti), predujmi na lombard pod zelo ugodnimi pogoji.

Menice se eskomptujejo po razmerju bančne obrestne mere.

Telefon št. 120.

Cek-konto poštne hranilnice št. 45.156.